

Józef Wroceński

Rada Kapłańska według Kodeksu Prawa Kanonicznego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 36/1-2, 19-40

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JÓZEF WROCEŃSKI SCJ

**RADA KAPŁAŃSKA
WEDŁUG KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO**

Treść: Wstęp. I. Natura Rady Kapłańskiej. 1. Obowiązek ustanowienia. 2. Zakres kompetencji. II. Statuty. III. Członkostwo. 1. Sposoby oznaczania członków. 2. Prawo wyboru do Rady Kapłańskiej. IV. Pozycja biskupa w Radzie. 1. Zadania biskupa diecezjalnego. 2. Zadania i uprawnienia Rady. V. Kadencja. 1. Czas trwania mandatu członków Rady. 2. Ustanie Rady. 3. Rozwiązanie Rady. VI. Kolegium Konsultatorów. 1. Skład osobowy. 2. Zadania. A. „Sede plena”. B. „Sede vacante”. Zakończenie.

Wstęp

Wśród wielu racji, które skłaniają do zajęcia się tym tematem, należy wymienić dwie najważniejsze. Pierwszą jest fakt, że przepisy obecnego Kodeksu umiejscawiają Radę Kapłańską jakoby na pierwszym planie w rzeczywistości Kościoła partykularnego. Drugą natomiast jest to, że Rada Kapłańska jest doskonałą konkretyzacją i wyrażeniem doktryny Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza nowej eklezjologii. Zakres zadań i jej funkcja reprezentatywna czynią z niej instytucję współpracy i dialogu we wspólnocie Kościoła partykularnego. Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany 25 stycznia 1983 r. mówi o Radzie Kapłańskiej w księdze II, część II, sekcja II, tytuł III, rozdział III, w kanonach od 495 do 502.

Chcąc bardziej ukazać powiązania obecnych przepisów dotyczących Rady Kapłańskiej z postanowieniami Soboru i prawodawstwa posoborowego z konieczności będziemy odwoływali się do dokumentów soborowych i posoborowych. Kodeks bowiem zamyka pewien etap kształtowania się prawodawstwa kościelnego po Soborze Watykańskim II.

I Natura Rady Kapłańskiej

Kan. 495 § 1 postanawia: „W każdej diecezji winna być ustanowiona Rada Kapłańska, czyli zespół kapłanów, będący jakby senatem biskupa i reprezentującym prezbiterium. Jej zadaniem jest wspieranie biskupa w kierowaniu diecezją, zgodnie z przepisami prawa, ażeby możliwie najbardziej pomnażało się dobro paasterskie powierzonej mu części Ludu Bożego”.

Należy zauważyć, że treść cytowanego kanonu pochodzi z soborowego Dekretu *Presbyterorum Ordinis* n. 7, o posłudze i życiu kapłanów. Wypada też w tym miejscu przypomnieć, że tekst so-

borowy jest wynikiem długiej refleksji teologicznej nad naturą prezbiteratu, której efektem jest ukazanie więzów sakramentalnych i organicznych z episkopatem.

Wszyscy kapłani razem z biskupami uczestniczą w jednym i tym samym kapłaństwie i posłudze Chrystusa. Ta jedność konsekracji i misji domaga się hierarchicznej łączności ze stanem biskupim. Biskupi z racji udzielonego prezbiterom w święceniach kapłańskich daru Ducha św., winni widzieć w nich niezbędnych pomocników i doradców w posłudze i obowiązku nauczania, i kierowania Ludem Bożym¹. Prezbiter jako doradca i pomocnik biskupa jest zdolny czynić to, co on czyni w służbie Kościołowi, stąd też prezbiterzy są w jakiejś bliżej nieokreślonej wspólnotcie z Kolegium Biskupów². Jest to też konsekwencja związku strukturalnego jaki istnieje między prezbiteratem a episkopatem. I nie chodzi tu o jakiś związek dodany (przypadłościowy) do stanu kapłańskiego, ale o związek wpisany w definicję kapłana. Bowiem być kapłanem, to otworzyć się poprzez więzy strukturalne ze stanem biskupim, na powszechny wymiar misji Kościoła. To nie jest możliwe, jak tylko przez fakt, że prezbiter poprzez święcenia zostaje włączony w powszechny stan kapłański, podobnie jak biskup poprzez swoją sakrę włącza się w stan biskupi³. Jedni i drudzy cieszą się tą samą godnością kapłańską.

Prezbiterzy „na mocy sakramentu kapłaństwa, na podobieństwo Chrystusa, najwyższego i wiekuistego kapłana, wyświęceni są, aby głosić Ewangelię, być pasterzami wiernych i sprawować kult Boży jako prawdziwi kapłani Nowego Testamentu”⁴. Tak więc poprzez święcenia prezbiterzy są przyporządkowani Chrystusowi — Kapłanowi, a nie biskupowi. Niemniej są oni przyporządkowani Chrystusowi jako współpracownicy biskupa, ponieważ nie posiadając pełni kapłaństwa w wykonywaniu swej władzy są zależni od biskupów⁵. Święcenia włączając prezbiterów w powszechny stan kapłański powodują, że są oni „związani ze sobą najściślejszym braterstwem sakramentalnym; szczególnie zaś w diecezji, której służbie są oddani pod zwierzchnictwem własnego biskupa, tworzą jeden zespół prezbiterów (presbyterium)”⁶. Prezbyterium jawi się więc jako szczególna forma włączenia do powszechnego stanu ka-

¹ Por. Dekret *Presbyterorum Ordinis*, n. 7 (Dokumenty soborowe cytują wg: Sobór Watykański II — Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, tekst polski, Poznań 1968).

² Por. Konstytucja *Lumen Gentium*, n. 28.

³ Por. R. Page, *Les Eglises particulieres. Leurs structures de gouvernement selon le Code de Droit Canonique*, Montreal 1986, s. 117.

⁴ Konstytucja *Lumen Gentium*, n. 28.

⁵ Por. tamże.

⁶ Dekret *Presbyterorum Ordinis*, n. 8; por. też Dekret *Christus Dominus*, n. 28.

pląńskiego i dzięki temu może ono wykonywać swoją misję względem części Ludu Bożego, powierzonej jednemu z członków stanu biskupiego. Z tej też racji odpowiedzialność za diecezję spoczywa na biskupie i kapłanach, każdy według swego stopnia odpowiedzialności. Akcentuje to Dekret *Christus Dominus*, kiedy definiuje diecezję jako część Ludu Bożego powierzoną biskupowi, aby przy pomocy swego prezbiterium był dla niej pasterzem⁷.

Z racji wspólnoty w tym samym kapłaństwie i posłudze, biskupi powinni uważać prezbiterów za swoich braci i przyjaciół, dlatego też „niech ich chętnie słuchają, niech zasięgają ich rady i rozmawiają z nimi o tym, co dotyczy potrzeb pracy duszpasterskiej i dobra diecezji. By zaś to doprowadzić do skutku, niech mają radę czyli senat kapłanów, reprezentujących ogół prezbiterów, którzy... mógłby skutecznie wspierać biskupa swymi radami w rządzeniu diecezją”⁸.

Można więc powiedzieć, że Rada Kapłańska została powołana w trosce, aby nadać większą skuteczność funkcji prezbiterium, jako jednego zespołu. Jest to rada takiej wspólnoty kapłanów, która jest zlokalizowana w kościele partykularnym. I tak jak prezbiterium jest związane ze swoim biskupem, tak Rada Kapłańska jest Radą prezbiterium biskupa, albo lepiej rzecz ujmując jego senatem, zgodnie z wyrażeniem nowego Kodeksu⁹. Kanon 495 § 1 określa Radę Kapłańską jako zespół kapłanów reprezentujących prezbiterium i będących jakby senatem biskupa¹⁰. Jest to więc

⁷ Por. Dekret *Christus Dominus*, n. 11; także kan. 369.

⁸ Por. Dekret *Presbyterorum Ordinis*, n. 7.

⁹ Por. kan. 395; L. Chiappetta, *Il Codice di diritto canonico — commento giuridico pastorale*, Napoli 1988, s. 583. Termin „senat biskupa” przypisywany w Kodeksie z 1917 r. (kan. 391) kapitule katedralnej nie był przyjęty bez trudności. Niektórzy dopatrywali się w nim tendencji demokratyzujących, czy też wywodzących się z walki klas. (Por. *Commento al Codice di Diritto Canonico*, Pontificia Università Urbaniana 1985, s. 293).

¹⁰ O ile w dokumentach posoborowych spotyka się jednolitą terminologię dotyczącą tej instytucji, o tyle wśród autorów trwa dyskusja na ten temat. Normy wykonawcze do soborowego Dekretu *Presbyterorum Ordinis* — motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 15 § 1 po raz pierwszy przyjęły nazwę *Consilium Presbyterale*. Ten sam termin spotyka się w Liście Okólnym Kongregacji Spraw Duchowieństwa w sprawie Rad Kapłańskich, w dokumencie Synodu Biskupów o kapłaństwie służebnym, w Instrukcji Kongregacji Biskupów na temat pasterskiej posługi biskupów, w projektach Papieskiej Komisji d/s rewizji KPK, wreszcie w nowym Kodeksie. Zdaniem natomiast wielu autorów określenie to jest niezupełnie trafne, ponieważ w niedostateczny sposób wyraża reprezentatywność Rady. Z doktrynalnego punktu widzenia odpowiedniejszym określeniem byłby termin „*Consilium Presbyterii*”. Zauważa się też w praktyce stosowanie niejednolitej terminologii. Trudność pochodzi stąd, że z jednej strony w skład Rady wchodzi kapłani, z drugiej zaś reprezentuje ona prezbiterium, a po-

grupa kapłanów, która wobec biskupa pełni rolę jego senatu. Wydaje się iż podobną rolę spełnia ona także wobec prezbiterium. Wskazuje na to sformułowanie użyte w Dekrecie *Presbyterorum Ordinis* (n. 7), że chodzi tu o senat kapłanów (*senatus sacerdotum*). Dlatego też Kodeks stanowi, iż ten zespół kapłanów (*senat*) stanowi reprezentację prezbiterium.

Rada Kapłańska nie jest prezbiterium, tak jak Synod Biskupów nie jest Kolegium Biskupów. Jest ona reprezentacją prezbiterium, czyli czyni ona prezbiterium obecnym w swej funkcji wobec biskupa w odniesieniu do Ludu Bożego¹¹. Należy też dodać, że Rada nie zastępuje prezbiterium w jego zadaniach i odpowiedzialności. Członkowie prezbiterium z racji istnienia Rady w diecezji nie tracą swoich praw i obowiązków bycia „niezbędnymi współpracownikami i doradcami” biskupa w jego pasterskiej posłudze. Tak więc reprezentację, o której mowa należy rozumieć w sensie szerokim; Rada składając się z członków prezbiterium, reprezentuje prezbiterium.

1. Obowiązek ustanowienia

Nowy Kodeks w kan. 495 § 1 stanowi: „In unaquaque dioecesi constitutur (pod. J. W.) consilium presbyterale...”. Wynika stąd, iż ustanowienie Rady Kapłańskiej jest obowiązkowe w każdej diecezji¹².

Jeśli biskup ma uważać swoich kapłanów za niezbędnych współpracowników i doradców w wypełnianiu swej posługi¹³ oraz jeśli z pomocą swego prezbiterium jest pasterzem części Ludu Bożego, która została mu powierzona¹⁴ to jedynym logicznym wnioskiem jest obligatoryjność ustanowienia Rady Kapłańskiej. Jest więc ona znakiem i instytucjonalną formą współodpowiedzialności pasterskiej prezbiterów wraz ze swoim biskupem. Ta obligatoryjność posiada swoje jeszcze inne źródło. Harmonizuje ona bowiem z preferencjami obecnego Kodeksu, dotyczącymi nowego sposobu

nadto jest Radą biskupa. Termin pierwszy, stosowany też przez Kodeks lepiej uwydatnia kapłańskość Rady, drugi natomiast lepiej wyraża jej reprezentatywność i łączy ją organicznie z prezbiterium. (Szerzej na ten temat por. M. Fąka, *Rada Kapłańska nowym senatem biskupa diecezjalnego*, *Prawo Kanoniczne* 21 (1978) 3—4, s. 47).

¹¹ Por. R. Page, dz. cyt., s. 120.

¹² Ten obowiązek znajduje swoje źródło w następujących dokumentach: Dekret *Christus Dominus*, n. 27; Dekret *Presbyterorum Ordinis*, n. 7; *Motu proprio Ecclesiae Sanctae*, I, 15 (AAS 58 (1966) 757—787); Synod Biskupów: *Ultimis Temporibus*, n. 11, 1 (AAS 63 (1971) 898—922); Kongregacja Spraw Duchowieństwa: *List Okólny Presbyteri Sacra*, n. 1 (AAS 62 (1970) 459—465); Kongregacja Biskupów: *Instrukcja Ecclesiae Imago*, n. 203, *Typis Polyglottis Vaticanis* 1973.

¹³ Por. Dekret *Presbyterorum Ordinis*, n. 7.

¹⁴ Por. Dekret *Christus Dominus*, n. 11; także kan. 369.

zarządzania diecezją, opartego właśnie na współdziale i współodpowiedzialności.

Obowiązek ustanowienia Rady Kapłańskiej dotyczy także Kościołów partykularnych zrównanych w prawie z diecezją, przez które w świetle kan. 368 należy rozumieć prałaturę i opactwo terytorialne, a na terenach misyjnych wikariat i prefekturę apostolską oraz administraturę apostolską ustanowioną na stałe. Podobnie termin „biskup diecezjalny” oznacza nie tylko biskupa, którego trosce została powierzona diecezja, ale także tych, którzy są w prawie z nim zrównani, jak prałat i opat terytorialny, wikariusz i prefekt apostolski oraz administrator apostolski ustanowiony na stałe¹⁵.

Rada Kapłańska powinna być ustanowiona w każdym Kościele partykularnym, a zatem wszędzie tam, gdzie istnieje prezbiterium istnieje też obowiązek jej ustanowienia¹⁶. Jednakże na terenach misyjnych, ze względu na szczególne warunki pasterzowania, Rada ta może składać się z zespołu mniejszego niż w diecezjach — przynajmniej z trzech prezbiterów misjonarzy¹⁷, a także wyrażać swoje opinie nawet listownie wbrew przepisom kan. 127 § 1 i kan. 166.

2. Zakres kompetencji

Wspieranie biskupa w kierowaniu diecezją stanowi zasadniczy przedmiot kompetencji Rady Kapłańskiej. Ogólnie więc cieszy się ona funkcją wspierania biskupa diecezjalnego w jego *munus regendi* rozumiany w potrójnym aspekcie: ustawodawczym, wykonawczym i sądowniczym¹⁸. W rzeczywistości jednak treść *munus regendi* czyli kierowania diecezją dotyczy wszystkich aspektów misji pasterskiej biskupa, ponieważ akty zarządzania diecezją domagają się ze swej natury uwzględnienia także zadań nauczania i uświęcania tej części Ludu Bożego, która została biskupowi powierzona. A zatem można powiedzieć, że pole kompetencji Rady Kapłańskiej jest tak szerokie, jak rozległa jest misja pasterska biskupa diecezjalnego. W tym to sensie List Okólny *Presbyteri Sacra Kongregacji Spraw Duchowieństwa* postanawiał, że Rada

¹⁵ Por. kan. 381 § 2.

¹⁶ Por. M. Fąka, art. cyt., s. 48.

¹⁷ Por. kan. 495 § 2. W tekście schematu Kodeksu z 1980 r. Rada ta składała się z „trzech misjonarzy” (kan. 415 § 2), niedługo potem wyrażenie to zostało zastąpione przez „trzech prezbiterów misjonarzy”, wykluczając w ten sposób misjonarzy laików, diakonów i biskupów. (Por. *Communicationes* 14 (1982) 215).

¹⁸ Por. kan. 135; także Dekret *Presbyterorum Ordinis*, n. 7; Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, 15 § 1; List Okólny *Presbyteri Sacra*, n. 8.

Kapłańska rozważa ważniejsze sprawy dotyczące uświęcania wier-nych, nauczania ich, czy też mające na uwadze ogólny zarząd die-cezją¹⁹.

Wydaje się, iż obecnie nie można mówić o Radzie Kapłańskiej bez odwołania się do roli i zadań, jakie poprzednio były przypisywane Kapitulie katedralnej²⁰. Chociaż funkcje pomocnicze w kierowaniu diecezją, które poprzednie ustawodawstwo rezerwo-owało Kapitulie katedralnej w nowym Kodeksie są podzielone pomiędzy Radę Kapłańską i Kolegium Konsultorów, którego członkowie są dobierani spośród członków Rady, to jednak Kapituła katedralna pozostała w obecnym Kodeksie, zachowując niektóre swoje funkcje. Zadaniem jej jest sprawowanie bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym. Ponadto może wypełniać zadania zlecone jej przez prawo lub biskupa diecezjalnego²¹. Należy też dodać, że w tych kościołach partyku-larnych, gdzie Kapituła katedralna istnieje nadal z racji długiej tradycji, Konferencja Episkopatu może zarządzić, aby jej powie-rzyć zadania Kolegium Konsultorów²².

Rada Kapłańska powinna wspierać biskupa w kierowaniu die-cezją zgodnie z przepisami prawa. Chodzi tu zarówno o prawo powszechne jak i partykularne. Obecne prawo zobowiązuje bisku-pa do zwoływania Rady w sprawach określonych w Kodeksie. Jeśli zaś chodzi o prawo partykularne może ono odzwiercied-lać bądź przepisy wydane przez władzę najwyższą, która może wyraźnie zobowiązywać konkretnego biskupa diecezjalnego do konsultowania swojej Rady przed powzięciem określonego aktu prawnego nie przewidzianego przez prawo powszechne, bądź też sam biskup może zdecydować w jakich sprawach, poza określo-nymi przez prawo powszechne, będzie zobowiązany korzystać z pomocy Rady Kapłańskiej.

Spojrzenie na szerokie pole kompetencyjne Rady pozwala do-strzec, że ogólnym jej zadaniem jest pomnażanie dobra Ludu Bo-żego. To dobro winno być pomnażane w sposób jak najbardziej skuteczny. Zależy też ono w pewnym stopniu od dobra samych pasterzy. Stąd też Rada Kapłańska powinna wykazywać troskę o życie duchowe, intelektualne i materialne prezbiterów. Winna też ułatwiać relacje ludzkie pomiędzy biskupem a prezbiterami. W ten sposób stanie się płaszczyzną dialogu i przyczyniać się będzie do pogłębiania wspólnoty.

¹⁹ Por. List Okólny *Presbyteri Sacra*, n. 8.

²⁰ Kodeks z 1917 r. w kan. 391 § 1 przyznawał Kapitulie katedralnej tytuł „senatu biskupa” w zarządzie diecezją.

²¹ Por. kan. 503.

²² Por. kan. 502 § 3.

II Statuty

Kanon 496 postanawia, że „Rada Kapłańska powinna posiadać własne statuty, zatwierdzone przez biskupa diecezjalnego i uwzględniające normy wydane w tej sprawie przez Konferencje Episkopatu”²³.

Normy Ogólne Kodeksu definiują statuty w sensie właściwym, jako „zarządzenia wydawane zgodnie z prawem w zespołach osób lub rzeczy, a określające ich cel, konstytucję, zarząd i sposoby działania”²⁴.

Rada Kapłańska jest instytucją, której natura, przedmiot, skład osobowy, kompetencje są wyraźnie określone przez prawo. Stąd też z pewnością nie te elementy konstytutywne Rady ma na myśli prawodawca w przepisie kan. 496. Analizując uważnie kanony dotyczące Rady Kapłańskiej można znaleźć aż pięciokrotną wzmiankę o statutach. W każdym przypadku prawodawca pozostawił pewien obszar nie normowany, pozwalający uwzględnić warunki lokalne. Dotyczy to sposobu wyznaczania członków²⁵, prawa wyboru²⁶, sposobu wyboru członków²⁷, trwania ich mandatu²⁸. Są to zatem te elementy, które nie zostały określone przez Kodeks, a które biskup według swego osądu może sam normować, zapewniając Radzie tożsamość lokalną. Uzasadniają one przepis kan. 496.

Wreszcie w statutach muszą być wzięte pod uwagę przepisy wydane przez Konferencje Episkopatu. To odniesienie się do norm Konferencji Episkopatu ma swoje źródło w prawodawstwie posoborowym²⁹. Idzie zatem o zachowanie pewnej jednolitości, którą może zapewnić Konferencja Episkopatu, aby uniknąć rozbieżności przy tworzeniu i w funkcjonowaniu Rad Kapłańskich na tym samym terytorium³⁰.

Kodeks nie mówi nic o autorstwie statutow. Jak sugeruje pra-

²³ Obligatoryjność posiadania przez Radę własnych statutow została wprowadzona przez dokumenty posoborowe, takie jak Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, 17 § 1 i List Okólny *Presbyteri Sacra*, Wnioski I—II. Por. także F. Dziasek, *Projekt statutu Rady Kapłańskiej*, *Homo Dei* 38 (1969) 47—52; *Statuty Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej*, *Notificaciones* 119 (1969) 114—116 i 120 (1982) 81—83; *Rada Kapłańska diecezji Tarnowskiej — Statut*, *Currenda* 131 (1981) 230—233.

²⁴ Por. kan. 94.

²⁵ Por. kan. 497 p. 1° i 2°.

²⁶ Por. kan. 498 § 2.

²⁷ Por. kan. 499.

²⁸ Por. kan. 501 § 1.

²⁹ Por. List Okólny *Presbyteri Sacra*, Wnioski I—II; Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, 17 § 1.

³⁰ Por. Postanowienia Konferencji Episkopatu Polski w sprawie Rad Kapłańskich i Kolegium Konsultorów uchwalone 21. III. 1985 r. podczas Konferencji Biskupów diecezjalnych.

wodawstwo posoborowe³¹ wypada, aby projekt statutów został przygotowany przez samą Radę. Zatwierdzenie ich, prawo przynajmniej kompetencji biskupa diecezjalnego. Ewentualne zmiany w statucie wymagają również aprobaty biskupa.

III Członkostwo

Kanon 495 § 1 określa Radę Kapłańską jako zespół kapłanów (coetus sacerdotum) będący jakby senatem biskupa, reprezentujący prezbiterium. Prezbiterium obejmuje samych tylko kapłanów, stąd też jako konsekwencja — diakoni i katolicy świeccy oraz zakonnicy bez święceń prezbiteratu nie mogą być członkami Rady. Cytowany wyżej kanon jasno stwierdza, że chodzi tu o zespół kapłanów, dzięki czemu wyraża się też kapłański charakter Rady.

Powyższe ustalenie nasuwa kilka pytań, a mianowicie: jak są wyznaczani członkowie Rady?; kto z członków prezbiterium ma prawo bycia członkiem Rady?; jak należy rozumieć i jak powinna być realizowana reprezentatywność Rady Kapłańskiej?

1. Sposoby oznaczania członków

Kanon 497 podaje trzy możliwe sposoby oznaczenia członków Rady Kapłańskiej: przez wybór, z racji urzędu i przez nominację biskupa.

a) Wybór

Prawodawca postanawia, że mniej więcej połowa członków Rady powinna być wybrana w sposób wolny przez kapłanów³². Członkowie więc z wyboru powinni stanowić mniej więcej taką liczbę jak członkowie z urzędu i z nominacji, razem wzięci. Wszyscy jednak powinni siebie uważać za reprezentantów całego prezbiterium.

³¹ Por. List Okólny *Presbyteri Sacra*, Wnioski I—II; Instrukcja *Ecclesiae Imago*, n. 203.

³² Por. kan. 497 p. 1°. Schemat Kodeksu z 1977 r. określał w sposób bardzo ogólny liczbę członków wybranych przez kapłanów: *congrua pars* (kan. 311 p. 1°). Komisja d/s Rewizji KPK, przygotowująca schemat początkowo uważała, iż bardziej precyzyjne określenia w tej materii należy pozostawić statutom, które powinny wziąć pod uwagę sytuację kościoła partykularnego. (Por. *Communicationes* 13 (1981) 130). Nieco później jednak, ustalono, że liczba członków z wyboru powinna stanowić *dimidia circiter pars* (Por. *Communicationes* 14 (1982) 215—216). Warto też dodać, że sposób wyznaczania większej części (maior pars) członków w drodze wolnych wyborów, dokonywanych przez kapłanów, zawarty był już wcześniej w Liście Okólnym *Presbyteri Sacra*, n. 7. Wynika stąd wniosek, że prawodawca kodeksowy poszedł w kierunku pewnego ograniczenia reprezentatywności Rady.

b) Członkowie z urzędu

Oprócz członków wybranych do Rady, niektórzy kapłani, zgodnie z postanowieniami statutów, są jej członkami stałymi, a więc przynależą do Rady z racji powierzonego urzędu³³. Kodeks nie stanowi nic na temat, jakie urzędy dają piastującym je podstawę bycia członkami Rady, ani też nie określa ich liczby. Dokładniejsze określenia w tej materii prawodawca kodeksowy zleca statutom. Wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby przy tworzeniu statutu posłużyć się sugestiami zawartymi w cytowanym już Liście Okólnym *Presbyteri Sacra* nr 7, który poleca, aby w tej kategorii członków Rady znaleźli się kapłani piastujący w diecezji pewne urzędy mające ścisły związek z zarządzaniem diecezją np. biskupi pomocniczy, wikariusze generalni i biskupi, wikariusz sądowy, rektor seminarium duchownego, kanclerz i ekonom diecezjalny — jeśli są kapłanami oraz inni. Zależać to będzie od struktur wewnętrznej organizacji danej diecezji.

c) Członkowie z nominacji

Jeśli biskup diecezjalny uzna, że jego senat, po zastosowaniu wyżej wymienionych sposobów oznaczania członków, nie stanowi wystarczającej reprezentacji prezbiterium, wówczas może swobodnie mianować niektórych członków³⁴. Nie byłoby to jednak zgodne z wolą prawodawcy, gdyby biskup zechciał mianować wszystkich członków Rady lub większą ich część. Dbając o reprezentatywność Rady biskup powinien czuwać, aby wśród jej członków znaleźli się także specjaliści z różnych dziedzin, którzy nie zawsze mogą być wyłonieni w drodze wyborów. W tym wypadku swobodna nominacja zaradza tej potrzebie. Będzie to jednak zależało od orientacji, jaką biskup pragnie nadać swojej Radzie i od jakości pomocy, której od niej oczekuje.

2. Prawo wyboru do Rady Kapłańskiej

Zgodnie z przepisem kan. 498 głos czynny jak i bierny, czyli prawo wyboru tak czynne jak i bierne posiadają:

a) wszyscy kapłani diecezjalni inkardynowani do diecezji

Tak więc pierwszym tytułem przynależności do Rady i udziału w wyborach jej członków jest inkardynacja do diecezji³⁵. War-

³³ Por. kan. 497 p. 2°.

³⁴ Por. kan. 497 p. 3°.

³⁵ Por. kan. 498 § 1 p. 1°.

to dodać, że tekst schematu z 1977 r. proponował w tej sprawie, iż prawo wyboru posiadają wszyscy kapłani inkardynowani do diecezji, którzy równocześnie w tej diecezji, albo posiadają zamieszkanie stałe lub tymczasowe, albo też wykonują jakiś urząd dla jej dobra. Komisja d/s Rewizji Kodeksu wniosła wzmiankę o zamieszkanu i funkcji w diecezji stwierdzając, że do posiadania prawa głosu wystarczająca jest inkardynacja³⁶.

Inkardynacja więc dla kapłanów diecezjalnych jest tytułem do posiadania prawa wyboru tak czynnego jak i biernego. Zapewnia ona trwałość więzów łączących prezbiterów z biskupem w wypełnianiu zadań pasterskich. Tenże wymiar trwałości, który powstaje poprzez inkardynację daje kapłanom diecezjalnym tytuł przynależności do prezbiterium, a w konsekwencji uczestnictwa w konstytuowaniu Rady, która stanowi jego reprezentację.

- b) kapłani diecezjalni nie inkardynowani do diecezji, którzy przebywając na terenie diecezji wykonują dla jej dobra jakiś obowiązek

Kodeks czyni wyraźne rozróżnienie pomiędzy „kapłanami diecezjalnymi inkardynowanymi do diecezji” a „tymi”, którzy przebywają na jej terenie i wykonują dla jej dobra jakiś obowiązek”³⁷. Ci drudzy są to np. kapłani *fidei donum*, którzy zachowują inkardynację do swoich diecezji pochodzenia, czy też kapłani z *Opus Dei*, którzy zgodnie z przepisami prawa powszechnego i prawa własnego są inkardynowani do swojej prałatury³⁸. W tym co dotyczy konstytuowania Rady Kapłańskiej, kapłani ci, pod warunkiem, że spełniają jakiś obowiązek dla dobra diecezji, cieszą się prawem wyboru czynnym i biernym, tak jak kapłani diecezjalni inkardynowani do diecezji.

- c) kapłani, członkowie jakiegoś instytutu zakonnego lub stowarzyszenia życia apostołskiego, którzy przebywając na terenie diecezji wykonują dla jej dobra jakiś obowiązek

Kapłani, członkowie instytutu zakonnego lub stowarzyszenia życia apostołskiego razem z kapłanami diecezjalnymi mają udział w tym samym kapłaństwie. Jednak, by mogli wziąć udział w kon-

³⁶ Por. *Communications* 13 (1981) 130.

³⁷ Por. kan. 498 § 1 p. 2°.

³⁸ Por. S.C. pro *Episcopis*, *Declar. Praelaturae personales*, II, AAS 75 (1983) 465. „Clerici eidem incardinati quoad omnes effectus pertinent ad clerum saecularem, iuxta praescripta iuris generalis atque iuris praelaturae proprii...”

stytuowaniu Rady, powinni oni przebywać na terenie diecezji i wykonywać dla jej dobra jakiś obowiązek³⁹. Zgodnie z postanowieniem Kodeksu jest to warunek *sine qua non*. Powyższe postanowienie wydaje się być echem Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*⁴⁰.

d) inni kapłani, którzy posiadają w diecezji zamieszkanie stałe lub tymczasowe

Ze sformułowania kanonu należy sądzić, iż chodzi tu o kapłanów diecezjalnych, jak też o kapłanów członków instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego posiadających zamieszkanie w diecezji, którzy jednak nie wykonują bezpośrednio dla jej dobra jakiegoś obowiązku. Można tu mieć na uwadze diecezje jak np. diecezja rzymska, na terenie której, przez dłuższy lub krótszy okres przebywają kapłani pochodzący z całego świata, czy też diecezje na terenie których posiadają zamieszkanie kapłani, zwłaszcza emerytowani, z racji walorów klimatycznych. Jeśli to przewidują statuty ci kapłani, nie będą inkardynowani do diecezji i nie wykonując żadnego obowiązku dla jej dobra, cieszą się również prawem wyboru do Rady Kapłańskiej, zarówno czynnym jak i biernym⁴¹.

Dbając o jak najbardziej reprezentatywny charakter Rady, przewodawca zarządza w kanonie 499, aby w miarę możliwości powoływać do niej kapłanów w aspekcie różnych rodzajów posług oraz kapłanów z różnych regionów duszpasterskich diecezji. Powołanie takiego, czy innego kapłana na członka Rady Kapłańskiej powinno wynikać z założenia, że kapłan ten jest w stanie aktywnie reprezentować ogół duchowieństwa diecezji, a przez swoją reprezentację przyczyniać się do jej dobra. Dążąc do zapewnienia Radzie pełnej reprezentatywności, należy jednak pamiętać o tym, że jest ona tylko pewnym instytucjonalnym wyrazem tej rzeczywistości, jaką jest prezbiterium kościoła partykularnego i nie moż-

³⁹ Por. kan. 498 § 1 p. 2°.

⁴⁰ Por. Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 15 § 2: „Inter membra Consilii Presbyteralis cooptari poterunt etiam Religiosi quatenus in cura animarum atque apostolatus operibus exercendis partem habeant”. Warto też przytoczyć to, co odnośnie kapłanów — członków instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego stwierdzał Dekret *Christus Dominus* w punkcie 28: „Wszyscy kapłani, zarówno diecezjalni, jak i zakonnicy uczestniczą wraz z biskupem w jednym kapłaństwie Chrystusa i pełnią je, dlatego stanowią grono skrzętnych współpracowników biskupiego stanu”. Powyższe stwierdzenie soborowe przyjęło charakter konkretnej normy w Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, 15 § 2, a później w Liście Okólnym *Presbyteri Sacra* n. 6, wreszcie dało podstawę obecnemu postanowieniu kan. 498 § 1 p. 2°.

⁴¹ Por. kan. 498 § 2. Ewentualność powyższą wprowadziła Komisja d/s Rewizji KPK. (Por. *Communicationes* 13 (1981) 130).

na Rady Kapłańskiej z nim utożsamiać. Próby takiego utożsamiania mogą prowadzić, czy to do nadania Radzie jakiegoś charakteru ekskluzywnego, czy do traktowania jej jako organu kontroli i presji wobec biskupa, czy też wreszcie do stopniowego uwalniania się kapłanów, nie będących jej członkami, od odpowiedzialności za wspólne dobro Kościoła partykularnego.

IV Pozycja biskupa w Radzie

1. Zadania biskupa diecezjalnego

Kanon 500 § 1 traktuje o zadaniach biskupa diecezjalnego w aspekcie zebrań Rady Kapłańskiej. Do niego więc należy zwoływanie Rady, przewodniczenie jej oraz określanie spraw, które mają być rozpatrywane, albo dopuszczanie zgłoszonych przez członków.

a) Zwoływanie Rady

Do kompetencji biskupa diecezjalnego należy zwoływanie Rady. Jest to uprawnienie wynikające z natury rzeczy, ponieważ Rada Kapłańska jest Radą biskupa i jako taka nie może być zwoływana, jak tylko przez tego, dla którego została ustanowiona. Nie posiadają więc tego uprawnienia, chyba że otrzymają specjalne zlecenie⁴², Wikariusze generalni i biskupi, a także biskupi koadiutorzy i pomocniczy. Prawodawca wyraźnie podkreślił, że „Rada Kapłańska nie może nigdy działać bez biskupa diecezjalnego”⁴³, wykluczając w ten sposób również wszelką możliwość samozwołania Rady, w następstwie np. woli kogoś z jej członków.

Kodeks nie postanawia nic odnośnie terminów, w jakich mają być zwoływane posiedzenia Rady. Odpowiednie ustalenia w tej materii powinny znaleźć się w statucie.

Jeśli zaś chodzi o sposób zwoływania Rady Kapłańskiej, należy wziąć pod uwagę odpowiednie ustalenia zawarte w Normach Generalnych Kodeksu. Otóż kan. 127 § 1 mówi, że „gdy prawo postanawia, że przełożony do podjęcia czynności potrzebuje zgody lub rady jakiegoś kolegium lub zespołu osób winien zwołać kolegium lub zespół, zgodnie z postanowieniem kan. 166...” Przywołany kan. 166 postanawia, że „przewodniczący kolegium lub zespołu winien zwołać wszystkich należących do kolegium lub zespołu. Wezwanie zaś, gdy ma być osobiste, jest ważne, jeżeli zostało dokonane w miejscu stałego lub tymczasowego zamieszkania lub w miejscu pobytu”. Jeśli kolegium lub zespół ma doko-

⁴² Por. kan. 134 § 3.

⁴³ Por. kan. 500 § 3.

nać wyboru, a pominięto w wezwaniu więcej niż jedną trzecią wyborców, wówczas wybór z mocy prawa jest nieważny⁴⁴. Także gdyby przełożony do podjęcia czynności potrzebował zgody lub rady jakiegoś kolegium lub zespołu, nieobecność więcej niż jednej trzeciej jego członków z powodu pominięcia przy zwołaniu, czyni czynność nieważną z mocy samego prawa⁴⁵. Do tych postanowień ogólnych statuty każdej Rady mogą dodać inne w ten sposób jednak, aby warunki dotyczące ważności zwoływania Rady były precyzyjnie określone.

b) Przewodniczenie Radzie

Do biskupa diecezjalnego należy „przewodniczenie” Radzie Kapłańskiej. Czy zatem biskup powinien zawsze przewodniczyć zebraniom Rady i być ich animatorem? Wydaje się, że byłoby wskazane, aby przewodniczenie czy animacja zebrań była powierzana również innym osobom. Pozwoliłoby to członkom Rady na bardziej swobodne wyrażanie swoich opinii, a biskupowi na ich równoważenie bez ryzyka ukierunkowania dyskusji opiniami własnymi.

W związku z tym rodzi się inne pytanie: czy biskup diecezjalny może przewodniczyć Radzie przez kogoś innego, jak to jest w przypadku np. przewodniczenia Synodowi diecezjalnemu⁴⁶, czy Radzie do spraw ekonomicznych?⁴⁷

W przytoczonych wyżej wypadkach, prawodawca przewidział, że przewodniczenie może być wykonywane przez inną osobę. Natomiast, jeśli chodzi o przewodniczenie Radzie Kapłańskiej prawodawca nic nie wspomina, iż może być ono wypełniane przez inną, różną od biskupa, osobę. Skądinąd wiadomo, że „to co w zakresie władzy wykonawczej zostaje w kanonach imiennie przyznane biskupowi diecezjalnemu, należy rozumieć jako przysługujące jedynie biskupowi diecezjalnemu i tym, którzy są mu przyrównani w kan. 381 § 2, z wykluczeniem wikariusza generalnego i biskupiego, chyba, że otrzymają specjalne zlecenie”⁴⁸. Mając na uwadze przytoczone postanowienie oraz naturę i zadania Rady Kapłańskiej należy przyjąć, że biskup diecezjalny osobiście przewodniczy Radzie. Jednakże cytowany kanon pozwala też wysunąć wniosek, że na sposób wyjątkowy biskup diecezjalny może przewodniczyć Radzie także przez wikariusza generalnego czy biskupiego. Jest to możliwe na podstawie specjalnego zlecenia udzielonego przez biskupa.

⁴⁴ Por. kan. 166 § 3.

⁴⁵ Por. kan. 127 § 1.

⁴⁶ Por. kan. 462 § 2.

⁴⁷ Por. kan. 492 § 1.

⁴⁸ Por. kan. 134 § 3.

c) Określanie porządku obrad

Biskupowi diecezjalnemu przysługuje wreszcie określanie spraw, które mają być rozpatrywane, albo dopuszczanie zgłoszonych przez członków Rady⁴⁹.

Rada Kapłańska jest senatem biskupa. Logicznie, więc biskup jest tym, który określa sprawy co do których jej członkowie mają wyrazić swoje zdanie, jednakże powinien też być on otwarty na sprawy proponowane przez członków; Rada jest przeciw płaszczyzną współpracy prezbiterium z biskupem. W określaniu porządku obrad biskup może być ewentualnie wspomagany przez jakiś komitet, wyłoniony w tym celu spośród członków Rady.

2. Zadania i uprawnienia Rady

Na mocy kan. 500 § 2 Rada Kapłańska posiada jedynie głos doradczy. Podstawa tej normy jest zrozumiała, ponieważ zgodnie z prawem, biskup jest jedynym prawodawcą w swojej diecezji. Stąd też dokumenty soborowe i posoborowe, z których wywodzi się cytowany kanon, będąc w zgodzie z tą podstawową zasadą prawa, przyznawały również Radzie Kapłańskiej tylko głos doradczy. Posiadając jedynie głos doradczy Rada nie może wchodzić w istotne kompetencje biskupa diecezjalnego, lecz ma przychodzić mu z pomocą w owocnym zarządzaniu diecezją. Od samego początku więc istniała świadomość, że Rada jest instytucją powołaną nie w celu ograniczenia władzy biskupa, ale do współpracy z nim.

Tekst powyższego kanonu zobowiązuje biskupa do wysłuchania zdania Rady w ważniejszych sprawach oraz uzyskania jej zgody w wypadkach wyraźnie określonych przez prawo. W prawie kanonicznym, ilekroć jakiś zespół jest wezwany by wyraził przełożonemu swoje zdanie lub udzielił mu rady, uważa się, że posiada on głos doradczy. Gdy natomiast przełożony potrzebuje zgody jakiegoś zespołu wówczas mówi się o głosie rozstrzygającym. W pierwszym przypadku przełożony przed podjęciem określonych przez prawo czynności, powinien pytać o zdanie lub radę, niemniej pozostaje wolny w swym działaniu. Nie ma żadnego obowiązku pójść za wyrażonym zdaniem⁵⁰. W drugim wypadku, gdy prawo przewiduje, że przełożony powinien uzyskać zgodę jakiegoś kolegium lub zespołu, wówczas potrzebuje on jej do ważnego działania. Jeśli przełożony nie uzyska zgody powinien powstrzymać się od podejmowania aktów pod sankcją ich nieważ-

⁴⁹ Przykłady takich spraw zostały zasugerowane w dokumentach prawodawstwa posoborowego. Por. Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 8 i 21; List Okólny *Presbyteri Sacra* n. 8; dokument Synodu Biskupów *Ultimis temporibus*, cz. II, III, n. 1.

⁵⁰ Por. kan. 127 § 2.

ności, natomiast gdy ją uzyska nie jest zobowiązany do działania⁵¹.

W związku z powyższym nasuwa się pytanie: czy Rada Kapłańska posiada głos doradczy ze swej natury i na sposób stały, czy też czasami, w przypadkach określonych przez prawo, posiada też głos rozstrzygający? Kanon 500 § 2 stwierdzając, że „Rada Kapłańska posiada jedynie głos doradczy” wyklucza taką możliwość. Tymczasem prawodawca w tym samym kanonie, chcąc uniknąć mówienia o głosie rozstrzygającym nie uniknął mówienia o wyrażeniu zgody przez Radę. Można by sądzić, że istnieje w kanonie swego rodzaju sprzeczność. Kwestia ta była dyskutowana na posiedzeniu członków Komisji d/s Rewizji Kodeksu, gdzie usunięto wątpliwość stwierdzając, iż można rozróżnić głos doradczy, który oznacza: wyrażenie opinii, zdania (*audito consilio*) oraz głos doradczy oznaczający wyrażanie zgody (*consentiente consilio*)⁵². W świetle tego wyjaśnienia o wyrażaniu przez Radę zgody w niektórych wypadkach, można więc uniknąć mówienia o posiadaniu przez nią głosu rozstrzygającego.

Obecnie Kodeks nie przewiduje żadnego wypadku, w którym to biskup obowiązany jest uzyskać zgodę Rady Kapłańskiej przed podjęciem aktu prawnego. Nie znaczy to jednak, że w przyszłości sytuacja nie ulegnie zmianie. Należy też podkreślić, że prawodawstwo partykularne może także określać przypadki, w których to biskup będzie zobowiązany, przed podjęciem aktu uzyskać zgodę Rady.

W kilku przypadkach Kodeks nakłada na biskupa diecezjalnego obowiązek wysłuchania zdania Rady Kapłańskiej:

- 1° gdy zamierza zwołać synod diecezjalny⁵³,
- 2° ilekroć eryguje, znosi parafie lub dokonuje w nich znaczących zmian⁵⁴,
- 3° przed wydaniem przepisów dotyczących przeznaczenia ofiar składanych z racji wykonywania zadań parafialnych i wynagradzania duchownych⁵⁵,
- 4° przed wydaniem decyzji o ustanowieniu w każdej parafii Parafialnej Rady Duszpasterskiej⁵⁶,
- 5° przy udzielaniu zezwolenia na budowę nowego kościoła⁵⁷,
- 6° przed wydaniem decyzji przeznaczającej kościół do użytku świeckiego⁵⁸,

⁵¹ Por. kan. 127 § 1.

⁵² Por. *Communicationes* 13 (1981) 131—133 i 14 (1982) 217.

⁵³ Por. kan. 461 § 1.

⁵⁴ Por. kan. 515 § 2.

⁵⁵ Por. kan. 531.

⁵⁶ Por. kan. 536 § 1.

⁵⁷ Por. kan. 1215 § 2.

⁵⁸ Por. kan. 1222 § 1.

7° w wypadku nałożenia podatku na potrzeby diecezji na prawne osoby publiczne, podlegające jego jurysdykcji⁵⁹.

Do tej liczby wypadków, wyraźnie przewidzianych przez prawo, biskup może według własnego osądu dołączyć inne, zależnie od warunków i okoliczności zachodzących w danej diecezji.

Ponadto Rada Kapłańska wysyła swoich przedstawicieli na synod prowincjonalny⁶⁰, bierze także udział w synodzie diecezjalnym⁶¹ oraz wybiera zespół proboszczów, spośród których biskup wyznacza dwóch do udziału w postępowaniu przy usuwaniu⁶² lub przenoszeniu⁶³ proboszczów.

Rada Kapłańska nie może nigdy działać bez biskupa diecezjalnego, tzn. bez jego zgody lub przeciw niemu. Do niego więc należy decyzja o ogłoszeniu tego, co — zgodnie z przepisem kan. 500 § 2 — po wysłuchaniu zdania lub wyrażeniu zgody zostało uchwalone⁶⁴.

V Kadencja

1. Czas trwania mandatu członków Rady

Jak już zostało to przedstawione członkowie Rady Kapłańskiej dzielą się na trzy kategorie: członkowie z wyboru, z urzędu i z nominacji biskupa. Trwałość funkcji członków z wyboru i z nominacji jest określona przez statut, natomiast gdy chodzi o członków z urzędu ich funkcja jest uzależniona od czasu pozostawania na urzędzie, z racji którego stali się członkami Rady⁶⁵. Prawodawca dążąc do bardziej precyzyjnego określenia czasu trwania mandatu członków z wyboru i nominacji zastrzega, że statuty powinny czuwać nad tym, aby co pięć lat cała Rada lub przynajmniej jej część była odnawiana⁶⁶. Przepis o odnowieniu Rady w całości lub przynajmniej w części wydaje się być bardzo uzasadniony i może przynieść liczne korzyści. Daje to przede wszystkim możliwość by czynić z Rady instytucję coraz bardziej operatwną w działaniu i bardziej adekwatnie reprezentującą prezbiterium diecezji. Wymiana członków Rady stwarza także możliwość odnowy idei, doświadczeń i dla coraz większej liczby kapłanów daje sposobność bliższego zaznajomienia się z kwestiami dotyczącymi działalności pasterskiej w diecezji, czy wykonywania władzy rządzenia. Poza tym, jeśli wszyscy kapłani przez przyjęcie święceń stają się współpracownikami biskupa, wszyscy też

⁵⁹ Por. kan. 1263.

⁶⁰ Por. kan. 443 § 5.

⁶¹ Por. kan. 463 § 1 p. 4°.

⁶² Por. kan. 1742 § 1.

⁶³ Por. kan. 1750.

⁶⁴ Por. kan. 500 § 3.

⁶⁵ Por. kan. 497 p. 2° i kan. 500 § 1.

⁶⁶ Por. kan. 500 § 1.

powinni mieć możliwość instytucjonalnej współpracy i niesienia mu pomocy. Możliwość taką stwarza właśnie członkostwo w Radzie.

2. Ustanie Rady

Zgodnie z kan. 501 § 2 Rada Kapłańska ustaje podczas wakansu stolicy biskupiej. Postanowienie to jest konsekwencją wcześniejszych ustaleń prawodawcy, a mianowicie, że Rada jest senatem biskupa i nie może nigdy działać bez niego. Kiedy ustaje Rada Kapłańska jej funkcje przechodzą na Kolegium Konsultorów. Nowomianowany biskup diecezjalny, w ciągu roku od objęcia diecezji, powinien ją ustanowić od nowa⁶⁷. Kodeks nic nie wspomina o możliwości reaktywowania poprzedniej Rady. Wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby nowomianowany biskup potwierdził istnienie poprzedniej.

Zdaniem autorów⁶⁸ należy też przyjąć, że Rada Kapłańska ulega zawieszeniu, a jej funkcje ustają, z chwilą zawieszenia władzy biskupa diecezjalnego. Sytuacja przedstawia się podobnie w przypadku całkowitej niemożności sprawowania władzy przez biskupa.

3. Rozwiązanie Rady

Na mocy kan. 501 § 3 biskup diecezjalny posiada prawo rozwiązania Rady Kapłańskiej, jeśli ta nie wypełnia zadania powierzonego jej dla dobra diecezji lub poważnie go nadużywa⁶⁹. Tekst cytowanego kanonu nie podaje żadnego przykładu obrazującego przyczyny rozwiązania Rady. Można więc sądzić, że chodzi tu o sytuację, kiedy np. Rada Kapłańska przekształca się w organ kontestacji, czy kontroli biskupa lub też staje się instrumentem nacisku. Osąd sytuacji i decyzja należy do biskupa diecezjalnego. Prawodawca zobowiązuje jednak biskupa, by go uchronić przed arbitralnością sądu, aby przed rozwiązaniem Rady skonsultował się on w tej sprawie z metropolitą, a gdyby chodziło o metropolię z biskupem sufraganiem, najstarszym promocją⁷⁰.

⁶⁷ Por. kan. 500 § 2.

⁶⁹ Por. E. Sztafrowski, *Współpracownicy biskupa diecezjalnego w pasterskim posługiwaniu*, Warszawa 1977, s. 113; T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, Olsztyn 1986, s. 241.

⁶⁹ Norma ta w Kodeksie jest czymś nowym. Dokumenty posoborowe nie zawierały podobnych ustaleń. Należy przypuszczać, że prawodawca kodeksowy chciał przez to zaradzić konfliktom mogącym powstać pomiędzy biskupem a jego Radą Kapłańską.

⁷⁰ Por. kan. 500 § 3.

Powyższa norma nasuwa określone pytanie: dlaczego nowy Kodeks w przypadku rozwiązania Rady Kapłańskiej domaga się uprzedniej konsultacji z metropolitą, a nie z Kolegium Konsultorów? Zgodnie z prawem, wydaje się, że Kolegium Konsultorów jest bardziej kompetentne niż metropolita w sprawach diecezji⁷¹. Można przypuszczać, że takie ustawienie sprawy zostało podyktowane z jednej strony konieczną w tym wypadku obiektywnością sądu, której trudno oczekiwać, konsultując się z Kolegium Konsultorów, którego członkowie są członkami Rady Kapłańskiej, z drugiej zaś Rada będąc instytucją diecezjalną istnieje jednak w jakiejś wspólnoty z innymi Radami Kapłańskimi diecezji tworzących prowincję kościelną. Dlatego też jej rozwiązanie nie może być sprawą zamkniętą tylko w ramach diecezji, ale wcześniej rozważona w konsultacji z hierarchią lokalną. Konsultacji tej nie należy rozumieć jako prośby o zezwolenie, jednak jest ona obojętna pod sankcją nieważności aktu rozwiązania Rady.

Wreszcie Kodeks zobowiązuje biskupa diecezjalnego, który rozwiązał Radę, aby w ciągu roku od rozwiązania ustanowił ją na nowo⁷².

VI Kolegium Konsultorów

1. Skład osobowy

Kolegium Konsultorów jest organem kolegiałnym, cieszącym się swego rodzaju stałością, złożonym z kapłanów w liczbie nie mniejszej niż sześciu i nie przekraczającej dwunastu. Tylko kapłani należący do Rady Kapłańskiej mogą być wybrani przez biskupa diecezjalnego na członków Kolegium. Ich nominacja jest zarezerwowana wyłącznie biskupowi. Mandat członków Kolegium trwa pięć lat, lecz jeśli koniec pięcioletnia zbiegnie się z wakansiem stolicy biskupiej ich funkcja zostaje przedłużona. Również z racji instytucjonalnej ciągłości, Kolegium Konsultorów nie traci swoich zadań, nawet po upływie pięcioletnia dopóki nie zostanie ukonstytuowane nowe Kolegium⁷³.

Jak wynika z kan. 502 § 1 całe Kolegium jest mianowane na okres pięciu lat. Gdyby więc ktoś z członków z jakiejś racji nie mógłby wypełniać swego mandatu do końca pięcioletnia, traci swój mandat. Biskup diecezjalny, w razie zmniejszenia się liczby konsultorów poniżej minimalnej, przewidzianej w cytowanym kano-

⁷¹ Tekst schematu prezentowany na plenarnym posiedzeniu Komisji d/s Rewizji KPK w 1980 r. proponował w tym wypadku uprzednią konsultację właśnie z Kolegium Konsultorów. (Por. *Communications* 14 (1982) 217).

⁷² Por. kan. 500 § 3.

⁷³ Por. kan. 500 § 1.

nie, powinien mianować nowego konsultora⁷⁴. Upływ pięcioletnia wyznaczonego dla całego Kolegium, będzie też oznaczał wygaśnięcie mandatu nowomianowanego. Ten z członków, kto traci swe członkostwo w Kolegium przed upływem czasu nominacji, przestaje być też członkiem Rady Kapłańskiej, jeśli natomiast po nominacji ktoś z członków Kolegium traci prawo członkostwa w Radzie, to jednak z racji stabilności Kolegium Konsultorów zachowuje prawo bycia jego członkiem⁷⁵. Należy też dodać, że gdyby biskup mianował na członka Kolegium prezbitera nie należącego do Rady Kapłańskiej, z mocy prawa nominacja taka byłaby nieważna.

Kolegium Konsultorów przewodniczy biskup diecezjalny. W razie przeszkody w działaniu lub wakansu stolicy biskupiej przewodniczy mu ten, kto tymczasowo zastępuje biskupa; przed jego zaś ustanowieniem, kapłan najstarszy święceniami w Kolegium⁷⁶.

2. Zadania

Zadania i funkcje Kolegium Konsultorów można podzielić, mając na uwadze dwie sytuacje z życia diecezji, określane w prawie jako: *sede plena* i *sede vacante*.

A) Sede plena

- 1° legat papieski przeprowadzając postępowanie informacyjne przed zamianowaniem biskupa koadiutora powinien wystąpić z zdaniem, także niektórych członków Kolegium Konsultorów⁷⁷,
- 2° biskup koadiutor obejmując swój urząd okazuje pismo nominacyjne m.in. wobec Kolegium⁷⁸,
- 3° gdy biskup diecezjalny ma niepokonalne przeszkody wystarczające jest, jeśli biskup koadiutor lub pomocniczy przedstawi pismo nominacyjne Kolegium Konsultorów w obecności kanclerza kurii⁷⁹,
- 4° jeśli biskup diecezjalny jest całkowicie pozbawiony możliwości wypełniania pasterskiej posługi i nie ma biskupa koadiutora lub ma on przeszkodę oraz brak wykazu ewentualnych rząd-

⁷⁴ Por. Odpowiedź Papieskiej Komisji Interpretacyjnej AAS 76 (1984) 746.

⁷⁵ Por. Tamże: „D. Utrum, ad normam can. 502 § 1, membrum Colegii Consultorum quod desinit esse membrum Consilii Presbyteralis remaneat in suo munere consultoris. R. Affirmative.

⁷⁶ Por. kan. 502 § 2.

⁷⁷ Por. kan. 377 § 3.

⁷⁸ Por. kan. 404 § 1.

⁷⁹ Por. kan. 404 § 3.

- ców diecezją, wtedy Kolegium Konsultorów wybiera kapłana, aby kierował diecezją ⁸⁰,
- 5° biskup diecezjalny ustanawiając ekonoma powinien wysłuchać zdania Kolegium Konsultorów ⁸¹,
- 6° biskup usuwając ekonoma w czasie trwania jego mandatu zobowiązany jest do wysłuchania zdania Kolegium Konsultorów ⁸²,
- 7° przed podjęciem aktów administracyjnych o większym znaczeniu ze względu na materialny stan diecezji biskup powinien wysłuchać zdania m.in. Kolegium Konsultorów ⁸³,
- 8° przed podjęciem aktów tzw. nadzwyczajnego zarządzania majątkiem kościelnym, określonych przez Konferencję Biskupów, biskup powinien uzyskać zgodę m.in. Kolegium Konsultorów ⁸⁴,
- 9° przed alienacją majątku kościelnego lub majątku kościelnych osób prawnych podległych biskupowi, w przypadku określonych przez Konferencję Biskupów, biskup powinien uzyskać zgodę m. in. Kolegium Konsultorów ⁸⁵,
- 10° biskup powinien uzyskać zgodę Kolegium Konsultorów przed podjęciem jakiegokolwiek czynności prawnej, na skutek której sytuacja majątkowa diecezji lub kościelnej osoby prawnej podległej biskupowi może ulec pogorszeniu ⁸⁶.

B) Sede vacante

- 1° administrator diecezjalny tylko za zgodą Kolegium Konsultorów może dokonać ekskardynacji i inkardynacji oraz zezwolić na przejście do innego kościoła partykularnego ⁸⁷,
- 2° przed nominacją biskupa diecezjalnego niektórzy członkowie Kolegium Konsultorów są konsultowani przez legata papieskiego ⁸⁸,
- 3° przy kanonicznym objęciu diecezji nowy biskup powinien okazać pismo nominacyjne Kolegium Konsultorów ⁸⁹,
- 4° w wypadku wakansu stolicy biskupiej aż do ustanowienia administratora diecezjalnego, jeśli nie ma biskupa pomocniczego rządy diecezją przechodzą na Kolegium Konsultorów ⁹⁰,

⁸⁰ Por. kan. 413 § 2.

⁸¹ Por. kan. 494 § 1.

⁸² Por. kan. 494 § 2.

⁸³ Por. kan. 1277.

⁸⁴ Por. tamże.

⁸⁵ Por. kan. 1292 § 1.

⁸⁶ Por. kan. 1295.

⁸⁷ Por. kan. 272.

⁸⁸ Por. kan. 373 § 3.

⁸⁹ Por. kan. 382 § 3.

⁹⁰ Por. kan. 419.

- 5° w ciągu ośmiu dni od otrzymania wiadomości o zawakowaniu stolicy biskupiej Kolegium Konsultorów powinno wybrać administratora diecezjalnego⁹¹,
- 6° jeśli nie ma biskupa pomocniczego w diecezji Kolegium Konsultorów ma obowiązek powiadomić Stolicę Apostolską o śmierci biskupa⁹²,
- 7° administrator diecezjalny nie może usunąć kanclerza i innych notariuszy kurii jak tylko za zgodą Kolegium Konsultorów⁹³,
- 8° administrator diecezjalny po swoim wyborze powinien złożyć wyznanie wiary przed Kolegium Konsultorów⁹⁴,
- 9° administrator diecezjalny tylko za zgodą Kolegium Konsultorów może wystawiać dymisorie do święceń⁹⁵.

Ponadto należy jeszcze zasygnalizować dwie osobliwości obecnego Kodeksu:

- 1° Konferencja biskupów może zarządzić, by zadania Kolegium Konsultorów zostały powierzone kapitule katedralnej⁹⁶,
- 2° w wikariacie i prefekturze apostolskiej zadania Kolegium Konsultorów wypełnia Rada misji, chyba że prawo co innego postanawia⁹⁷.

W każdym przypadku, kiedy prawo domaga się przed podjęciem określonych aktów, uzyskania zgody Kolegium Konsultorów, biskup diecezjalny lub ten kto go prawnie zastępuje powinien zwołać Kolegium zachowując normy kan. 166. Każdy z członków Kolegium zobowiązany jest szczerze wyrazić swoją zgodę lub jej brak. W przypadku równej ilości głosów, Przewodniczący Kolegium nie może przeważać swoim głosem, ponieważ chodzi tu o pytanie o zgodę określonych osób (kolegium)⁹⁸.

Podobna procedura powinna być zachowana w przypadkach, gdy prawo zobowiązuje biskupa do wysłuchania zdania Kolegium Konsultorów przed podjęciem określonych aktów. Po prawnym zwołaniu z zachowaniem kan. 166, biskup lub ten kto go prawnie zastępuje przedstawiając określoną sprawę wysłuchuje opinii każdego z obecnych członków Kolegium. Wprawdzie nie ma on

⁹¹ Por. kan. 421 § 1.

⁹² Por. kan. 422.

⁹³ Por. kan. 485.

⁹⁴ Por. kan. 833 p. 4°.

⁹⁵ Por. kan. 1018 § 1 p. 2°.

⁹⁶ Por. kan. 502 § 3.

⁹⁷ Por. kan. 502 § 4.

⁹⁸ Por. Odpowiedź Papieskiej Komisji Interpretacyjnej AAS 77 (1985) 771: „De Superiore eiusque Consilio. D. Utrum cum iure statuatur ad actus ponendus Superiorem indigere consensu alicuius Colegii vel personarum coetus, ad normam can. 127 § 1, ipse Superior ius habet ferendi suffragium cum aliis, saltem ad paritatem suffragiorum dirimendam. R. Negative”.

obowiązku pójść za wyrażonym zdaniem, chociażby było zgodne, jednakże bez poważnego powodu, przez siebie ocenianego, nie powinien odstępować od wyrażonego przez Kolegium zdania zwłaszcza gdy jest ono zgodne⁹⁹.

Zakończenie

Rozwój instytucji Rady Kapłańskiej, a zwłaszcza jej uprawnień od ogólnych sformułowań Dekretu *Presbyterorum Ordinis*, poprzez prawodawstwo posoborowe aż do Kodeksu Prawa Kanonicznego ukazuje, że problem zwłaszcza uprawnień Rady był wielokrotnie podnoszony i w pewnym sensie pozostaje nadal otwarty. Normy kodeksowe pozostawiając wiele miejsca dla szczegółowych rozwiązań prawa partykularnego cechują się wielką wiernością doktrynie soborowej i posoborowej oraz wewnętrzną spójnością, respektując z jednej strony autorytet biskupa w diecezji, z drugiej zaś charakter reprezentatywny Rady. Skuteczność rozwiązań prawnych zależeć będzie przede wszystkim od osobistego zaangażowania biskupa diecezjalnego i jego prezbiterium w sprawę wspólnego dialogu i współpracy nad pomnażaniem dobra pasterskiego określonej części Ludu Bożego. I chociaż prezbiterium nie tworzy na płaszczyźnie Kościoła partykularnego wspólnoty typu Kolegium Biskupów, będącego *iure divino* podmiotem najwyższej władzy w Kościele, ale tylko w zestawieniu z nim wspólnotę analogiczną, to jednak i ono stanowi doktrynalną podstawę do wspólnotowego działania. Rada Kapłańska zaś jest instytucjonalnym wyrazem tego działania.

Le Conseil Presbytéral selon le Code de Droit Canonique

Le but de l'article était de présenter, en le commentant pour mieux en saisir les implications pratiques, le contenu de la nouvelle normative sur le Conseil Presbytéral. Cette présentation s'est articulée sur 6 points.

On peut dire, que la nouvelle législation sur le Conseil Presbytéral se recommande par sa grande fidélité à la doctrine conciliaire et post-conciliaire dont elle porte une marque indélébile. Remarquable est aussi l'équilibre interne des normes: le respect de l'autorité de l'Evêque, législateur unique et responsable du diocèse, le respect du caractère représentatif du Conseil et le renvoi fréquent aux statuts particuliers pour mettre exergue la nature diocésaine de l'institution et promouvoir en quelque sorte la créativité au niveau de l'Eglise particulière.

⁹⁹ Por. kan. 127 § 2 p. 2°.